

Terlouw miskent belang democratisering

Voormalig D66-leider zou Pechtold moeten steunen

Afgelopen vrijdag meldde *De Volkskrant* dat voormalig D66-leider Jan Terlouw Lousewies van der Laan steunt in haar streven om lijsttrekker te worden. Dat is natuurlijk zijn goed recht, maar de argumentatie van Terlouw wekt verbazing. Terlouw denkt dat Van der Laan de kandidaat is die binnen D66 het “dogmatische denken over bestuurlijke vernieuwing” kan doorbreken. Volgens Terlouw gaat het nu om “andere thema’s” zoals duurzaamheid en de multiculturele samenleving.

Van Jan Terlouw is bekend dat hij weinig affiniteit heeft met de democratiseringsagenda van D66. Als partijleider zette Terlouw thema’s als milieu en innovatie hoog op de agenda van D66, over democratisering werd in de jaren van zijn partijleiderschap (1973-1982) weinig vernomen. Onder leiding van Hans van Mierlo kwam het thema juist weer prominent op de agenda. Na veertig jaar is daardoor een onlosmakelijke associatie ontstaan. Maar ten onrechte wordt soms het beeld opgeroepen alsof er een tweedeling zou bestaan tussen de D66’ers die hun partij zien als partij van de democratisering en degenen voor wie D66 een brede sociaal-liberale partij is. Dit is een valse tegenstelling.

D66 is nooit een *one issue*-partij geweest. Vanaf de oprichting in 1966 heeft D66 zich ontwikkeld van een radicale vernieuwingsbeweging tot een breed georiënteerde links-liberale partij. Van tijd tot tijd heeft D66 andere prioriteiten gesteld, afhankelijk van de vraag of de eigen democratiseringsvoorstellen politiek haalbaar waren en de vraag of andere maatschappelijke ontwikkelingen op dat moment om meer aandacht vroegen. Zo waren investeringen in de kenniseconomie en het onderwijs de belangrijkste speerpunten van D66 in de verkiezingscampagnes van 2002 en 2003 en zijn de hervormingen in de sociale zekerheid en de gezondheidszorg verworvenheden van het huidige kabinet die al jaren in het D66-programma stonden. Dit alles náást investeringen in een ‘nieuwe overheid’ door democratische hervormingen en deregulering. Want de wens om de bestuurlijke structuren te vernieuwen is altijd deel blijven uitmaken van het D66-gedachtengoed. Democratisering zit de Democraten (de naam zegt het al) in de genen.

Als je die democratiseringsagenda beperkt tot de gekozen burgemeester en het referendum, dan heeft Terlouw gelijk: dat heeft voor kiezers geen prioriteit. Maar de democratiseringsagenda van D66 is veel breder dan louter staatkundige hervormingen. En het is zeker geen dogma, zoals Terlouw beweert. Volgens *Van Dale* is een dogma “een vastomlijnd geloofsartikel dat aan geen beredenering meer is onderworpen”. Aan de democratiseringsagenda van D66 ligt wel degelijk een beredenering ten grondslag. D66 staat al veertig jaar voor individuele keuzevrijheid. Dit uitgangspunt is leidend geweest in vele standpuntbepalingen van de partij, of het nu ging om abortus, euthanasie, homohuwelijk of staatsrechtelijke hervorming. D66 is altijd van mening geweest dat niet staat, kerk of partij de keuzen voor de burgers moest bepalen, maar dat de burger zèlf in staat gesteld moest worden om zijn of haar keuzen te maken en hier ook zelf verantwoordelijkheid voor te dragen. De overheid dient hiervoor de kaders te creëren. Dit was de belangrijkste boodschap toen D66 werd opgericht en dat is het na veertig jaar nog steeds.

Democratisering is geen doel op zich, maar een middel om de samenleving anders (beter) te organiseren. Daarvoor zijn zowel cultuur- als structuurveranderingen nodig. Die moeten ervoor zorgen dat het openbaar bestuur in Nederland effectiever, efficiënter en transparanter wordt en dat organisatie van de overheid dienstbaar wordt gemaakt aan het oplossen van problemen. Terlouw miskent dat de democratiseringsagenda van D66 juist van belang is om op al die terreinen die ook hij van belang vindt, noodzakelijke vernieuwingen door te voeren en om bestuurlijk Nederland blijvend beter te laten aansluiten op de problemen die zich in onze veranderende samenleving voordoen.

Het veranderen van de bestuurlijke structuren in Nederland is dus allesbehalve een ‘speeltje’ uit de jaren zestig. Toch is de afgelopen halve eeuw niemand erin geslaagd echte hervormingen in de bestuursstructuur van Nederland door te voeren. De grote politieke partijen (CDA, PvdA, VVD) hebben gedurende vijf decennia een enorme machtspositie opgebouwd. Niet alleen de vertegenwoordigende lichamen, maar ook het openbaar bestuur en belangenorganisaties zijn doordrenkt van partijgebonden sleutelfiguren. Nederland wordt bestuurd door netwerken van belangenbehartigers die iedere vorm van hervorming (lees: aantasting van hun (eigen)belang) tegenhouden. Zoals Machiavelli ooit zei:

“niets is zo moeilijk als het realiseren van vernieuwing, omdat velen hun belangen aan het bestaande hebben verbonden”.

Ook D66 loopt als grootste pleitbezorger van democratisering telkens vast op weerbaarheid van de gevestigde belangen. D66 moet ernaar blijven streven om die situatie te doorbreken. Want zolang de grote gevestigde partijen zich blijven verzetten, zullen vernieuwingsvoorstellen, in de woorden van hoogleraar S.W. Couwenberg, blijven stuiten op een “keiharde muur van gevestigde belangen en denkpatronen”. Daarom is en blijft de democratiseringsagenda van D66 van belang.

Ten slotte: Terlouw associeert Alexander Pechtold vooral met democratisering en meent dat Van der Laan beter in staat zal zijn om andere thema's over het voetlicht te brengen. Ik zou Terlouw willen adviseren zich wat meer te verdiepen in de agenda van Pechtold, die breder is dan de voormalige partijleider suggereert. Pechtold heeft bij zijn kandidaatstelling onderwijs, jeugd en integratie als belangrijkste thema's benoemd, naast milieu en (inderdaad) democratisering. Dat is een agenda waarmee Terlouw het toch onmogelijk oneens kan zijn. De genuanceerde, pragmatische manier van politiek bedrijven die Pechtold bepleit, zou Terlouw bovendien meer moeten aanspreken dat de *oneliners* van Van der Laan. Misschien moet Terlouw de komende dagen eens bezinnen op zijn persoonlijke antwoord op de vraag welke kandidaat-lijsttrekker het beste in staat is het vertrouwen van kiezers in D66 te herstellen, wie D66 haar onderscheidend vermogen terug kan geven en wie het beste in staat is leiding te geven aan het herstel van D66. Want dat is waar het uiteindelijk om gaat en net als steeds meer D66'ers, ook van de nieuwe generatie, ben ik van mening dat de voorkeur dan uit moet gaan naar Alexander Pechtold.

Menno van der Land

Politicooloog en auteur van *Tussen ideaal en illusie - de geschiedenis van D66, 1966-2003*